

การศึกษาค้นคว้าอิสระ

การศึกษาค้นคว้าอิสระและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง
: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์
จังหวัดปทุมธานี

COST AND RETURN STUDY OF HOM THONG BANANA FARMING
: A CASE STUDY OF KLOY HOM THONG PATHUMRAT
SMALL AND MICRO COMMUNITY ENTERPRISE
IN PATHUM THANI PROVINCE

นางสาวสุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๖๑

การศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรื่อง

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง
: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี

Cost and Return Study of Hom Thong Banana Farming
: A Case Study of Kloy Hom Thong Pathumrat Small And Micro Community Enterprise
in Pathum Thani Province

โดย

นางสาวสุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร)

พ.ศ. 2561

สุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์ 2561: การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร) สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เออวดี เปรมัชเรีเยียร, Ph.D. 57 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี แบ่งตามขนาดพื้นที่ 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (41 ไร่ขึ้นไป) โดยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมธานี ปีการเพาะปลูก 2560/61 จำนวน 10 ราย ทำการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

ผลการศึกษาพบว่า สวนขนาดเล็กมีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด รองลงมาคือสวนขนาดกลาง และสวนขนาดใหญ่ เท่ากับ 22,401.53 บาท 21,276.42 บาท และ 20,219.13 บาท ตามลำดับ ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด คือ สวนขนาดใหญ่ รองลงมาเป็นสวนขนาดกลาง และสวนขนาดเล็ก เท่ากับ 35,765.63 บาท 35,088.46 บาท และ 34,804.69 บาท ตามลำดับ และเมื่อนำมาคิดกำไรสุทธิต่อไร่พบว่า สวนขนาดใหญ่ มีกำไรสุทธิต่อไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นสวนขนาดกลาง และสวนขนาดเล็ก เท่ากับ 15,546.50 บาท 13,812.04 บาท และ 12,403.16 บาทตามลำดับ

ดังนั้นหากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ทั้ง 3 ขนาด มีการรวมตัวกัน อย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทั้งในด้านการลดต้นทุนการผลิต และการจัดจำหน่าย อาทิ การจัดตั้งธนาคารปู๋ย การหมุนเวียนแรงงาน การตั้งราคากลางของกลุ่ม เป็นต้น เพื่อพัฒนาปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และช่วยสร้างรายได้แก่เกษตรกรสมาชิกทั้ง 3 ขนาดมากขึ้น

สุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์
ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

23 / ก.ค. / 2561

Suchitra Panyarpisit 2018: Cost and Return Study of Hom Thong Banana Farming : A Case Study of Kloy Hom Thong Pathumrat Small And Micro Community Enterprise in Pathum Thani Province. Master of Science (Agribusiness), Major Field: Agribusiness, Department of Agricultural and Resource Economics. Independent Study Advisor: Assistant Professor Aerwadee Premashtira, Ph.D. 57 pages.

The purpose of this research was to study cost and return of Kloy Hom Thong farming of Kloy Hom Thong Pathumrat Small And Micro Community Enterprise in Nongsue District Pathumthani Province. The study was divided into 3 farming size which were small farm (1-20 rai), medium farm (21-40 rai), and large farm (41 rai and above). Primary data was collected by interviewing 10 members of Pathumrat Small And Micro Community Enterprise member in 2017 to 2018 production year and was analyse by cost and return analysis.

The results of the study found that small farm had the highest average total cost per rai equal to 22,401.53 baht while medium farm and large farm had average total cost per rai 21,276.42 baht and 20,219.13 baht respectively. However, large farm had the highest average return on investment per rai which was 35,765.63 baht, medium farm and small farm had average return on investment per rai were 35,088.46 baht and 34,804.69 baht respectively. In addition, the highest average return net profit per rai was large farm, the second was medium farm and the third was small farm which were equal to 15,546.50 baht 13,812.04 baht and 12,403.16 baht respectively.

Therefore, the members of Kloy Hom Thong Pathumrat Small And Micro Community Enterprise should cooperate to increase higher performance in bargaining, cost reduction, marketing such as manure bank establishing, labour sharing and rotating, and mark up price setting, and etc. This could be the keys to develop, improve, and increase production efficiency and higher revenue for all size of member farmers.

Student's signature

Independent Advisor's signature

23 / July / 2018

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอวดี เปรมวัชรชัย อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาค้นคว้าอิสระมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชพันธุ์ เขยจิตร (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก) ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้แทนในการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากรทุกท่านที่อบรมสั่งสอน และให้ความรู้ รวมถึงเจ้าหน้าที่โครงการบัณฑิตศึกษา ภาคพิเศษ ที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณนายอนุช นามปราศัย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และสมาชิกทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล ตลอดจนถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้ให้ข้อมูลในการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่ใส่ใจดูแล และให้การสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา รวมทั้งเพื่อนนิสิตสาขาธุรกิจเกษตรที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ส่วนข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้ทุกประการ และขออภัยมา ณ ที่นี้

สุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์

พฤษภาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
วิธีการศึกษา	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ทฤษฎีวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน	7
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
กรอบแนวคิดในการศึกษา	15
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	16
สภาพทั่วไปของจังหวัดปทุมธานี	16
สภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา	24
การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล	24
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25
ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กล้วยหอมทองปทุมรัตน์	25
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน	33
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	42
สรุป	42
ข้อเสนอแนะ	44

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสารและสิ่งอ้างอิง	45
ภาคผนวก	48
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การผลิตกล้วยหอม ระหว่างปี 2557 - 2559	2
2	การค้าของกล้วยหอม ระหว่างปี 2557 - 2559	3
3	เพศ อายุ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	25
4	ขนาดครัวเรือนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	26
5	ประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	27
6	อาชีพด้านการเกษตรของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุม รัตน์อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	28
7	ภาวะหนี้สินของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	29
8	การถือครองที่ดินของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	29
9	จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอม ของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	30

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

10	จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามพันธุ์กล้วยหอมที่ใช้ปลูก ของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561	31
11	สรุปปัญหาและอุปสรรค แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกของเกษตรกรกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	32
12	ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี แยกตามขนาดพื้นที่การปลูก ปีเพาะปลูก 2560/2561	37
13	ผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี แยกตามขนาดพื้นที่การปลูก ปีเพาะปลูก 2560/2561	38

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	15
2	แผนที่แสดงขอบเขตจังหวัดปทุมธานี	17

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กล้วยถือเป็นผลไม้พื้นเมืองของไทย เป็นไม้ผลที่คนไทยรู้จักกันมานาน มีถิ่นกำเนิดในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นิยมรับประทานกันอย่างแพร่หลาย เป็นผลไม้ที่มีทุกฤดูกาล มีประโยชน์มากมาย สามารถนำเอาทุกส่วนของกล้วยมาใช้ประโยชน์และรับประทานไม่ว่าจะเป็น ใบ ดอก ก้านใบ ลำต้น และผล รวมทั้งสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งกล้วยที่ผลิตในประเทศไทยเพื่อเป็นการค้าและเป็นที่รู้จักกันทั่วไปมีอยู่ 3 ชนิด คือ กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า และกล้วยไข่ ทั้งนี้ ในปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญและใส่ใจสุขภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่องหันมาบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพเพื่อลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคต่าง ๆ ซึ่งทำให้มีผู้บริโภคหันมาสนใจกล้วยหอมมากขึ้นและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเพราะสามารถตอบโจทย์ทั้งในด้านคุณประโยชน์และความสะดวกในการรับประทานเป็นอาหารเช้าของคนทุกช่วงวัย ถือเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

กล้วยหอม ถือเป็นกล้วยชนิดหนึ่งที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ด้วยคุณลักษณะที่มีรสชาติดี มีกลิ่นหอมรับประทาน สีสวยของกล้วยเมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ละลูกเรียงกันอยู่ในหวีอย่างสวยงาม อีกทั้งยังมีคุณประโยชน์มากมาย ทำให้กล้วยหอมได้รับความนิยมเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค มีศักยภาพทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งแนวโน้มความต้องการของตลาดยิ่งเพิ่มมากขึ้น การปลูกกล้วยหอมในประเทศไทยกระจายอยู่ในทุกภูมิภาค โดยเฉพาะเพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ ปทุมธานี เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี ชุมพร สระบุรี โดยจากข้อมูลปี 2559 เนื้อที่ให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปี 2558 จำนวน 37,020 ไร่ และ 34,018 ไร่ (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การผลิตกล้วยหอม ระหว่างปี 2557 - 2559

รายการ	2557	2558	2559
1. เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	33,040	34,018	37,020
2. ผลผลิต (ตัน)	116,499	113,926	117,427
3. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	3,526	3,349	3,172
4. ต้นทุนการผลิต (บาท/ตัน)	4,563	4,985	4,823
5. ราคาที่เกษตรกรขายได้			
กล้วยหอมทองขนาดใหญ่ (บาท/ตัน)	8,333	10,444	12,777
6. ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ตัน)	3,770	5,459	7,954

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

เนื่องจากผู้บริโภคกล้วยหอมทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ยังคงมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้น โดยตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน และลาว ซึ่งเกษตรกรเน้นการปลูกกล้วยหอมแบบปลอดสารพิษ ไม่ใช้สารเคมี การใช้ถุงห่อเครือกล้วย ใช้ระบบน้ำหยด เพื่อให้ได้กล้วยหอมที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน จึงทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกในสวนผลไม้เดิม และพื้นที่ว่าง แต่ในปี 2559 ผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากภัยแล้งทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก

ทั้งนี้ยังพบว่าปริมาณการบริโภคกล้วยหอมในประเทศของปี 2559 ยังคงเติบโตขึ้นจากปีก่อนและปริมาณการส่งออกก็เพิ่มสูงขึ้น ในปี 2559 จำนวน 3,725 ตัน ปี 2558 จำนวน 3,297 ตัน แต่มูลค่าการส่งออกลดลงเนื่องจากประเทศคู่ค้ามีการใช้มาตรการที่มีใช้ภาษี เช่น มาตรการด้านสุขอนามัย ค่ารับรองการนำเข้า ข้อกำหนดทางเทคนิคการค้า การจำกัดจุดนำเข้า ระบบการรับรองคุณภาพความปลอดภัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การค้าของกล้วยหอม ระหว่างปี 2557 - 2559

รายการ	2557	2558	2559
1. ใช้ในประเทศ (ตัน)	115,024	110,629	113,703
2. ส่งออก กล้วยหอมสด			
ปริมาณ (ตัน)	1,475	3,297	3,725
มูลค่า (ล้านบาท)	45.15	99.17	81.40
3. ราคาส่งออก (บาท/ตัน)	30,616	30,075	21,855
4. คู่ค้าที่สำคัญ : ญี่ปุ่น จีน ลาว			
5. คู่แข่งที่สำคัญ : ฟิลิปปินส์ เอกวาดอร์ เบลเยียม คอสตาริกา			

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

จังหวัดปทุมธานีถือเป็นพื้นที่ปลูกกล้วยหอมแหล่งใหญ่ของประเทศ มีพื้นที่ปลูกถึง 14,170.10 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) และมีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เป็นดินเหนียว มีระบบชลประทานทั่วถึง ทำให้เหมาะกับการปลูกกล้วยหอม หรือพืชชนิดอื่น ๆ อีกทั้งยังอยู่ใกล้กับตลาดค้าส่งผักผลไม้ขนาดใหญ่ อาทิ ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ฯลฯ การขนส่งจึงสะดวกสบาย ผลผลิตเสียหายน้อย แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองยังมีการปลูกอย่างกระจัดกระจาย พบมีเพียงวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองปทุมรัตน์เท่านั้นที่มีการรวมกลุ่มกันในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ ตั้งอยู่เลขที่ 111 หมู่ 2 ตำบลนพรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันผลิตกล้วยหอมเพื่อจำหน่ายสู่ท้องตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการขึ้นในนามวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองปทุมรัตน์กับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2558 มีสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น จำนวน 22 รายโดยประธานกลุ่มฯ คือ นายอนุกุล นามปราศัย พื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทั้งหมดของกลุ่มมีประมาณกว่า 500 ไร่ ในปัจจุบันทางกลุ่มเน้นจำหน่ายผลผลิตแบบผลสดจำหน่ายภายในประเทศแทนการส่งออก เนื่องจากบริษัทรับซื้อจากประเทศญี่ปุ่นปิดตัวลง ทำให้ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มลดลง อีกทั้งปริมาณผลผลิตกล้วยหอมในประเทศมีปริมาณมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาภาวะผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งเกษตรกรสมาชิกในกลุ่มไม่มีการจดบันทึกข้อมูลการผลิตในการปลูกกล้วยหอมทอง หรือการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ทำให้ไม่ทราบต้นทุน ผลตอบแทน และกำไรที่ได้รับอย่างแท้จริง

ส่งผลให้เกษตรกรในกลุ่มเสียเปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการลงทุนปลูกกล้วยหอมของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อปรับปรุงการผลิต วางแผนการผลิต ที่ถูกต้องเหมาะสม และนำความรู้เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนมาใช้ประโยชน์ในการบริหารและจัดการสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกกล้วยหอมทอง แบ่งตามขนาดพื้นที่การปลูกของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตการศึกษา

ทำการศึกษาสภาพทั่วไป การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนเกษตรกร จากสมาชิกจำนวน 10 ราย โดยรูปแบบการปลูกแบ่งเป็นกลุ่มตามขนาดพื้นที่ออกเป็น 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1 - 20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21 - 40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจ ปีเพาะปลูก 2560/2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไป และผลการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน การปลูกกล้วยหอมทองแบ่งตามขนาดพื้นที่ทั้ง 3 ขนาด ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำความรู้ที่ได้เป็นข้อมูลให้เกษตรกร ปรับปรุงพัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิตได้อย่างเหมาะสม และสร้างรายได้ให้แก่

เกษตรกรรมมากขึ้น รวมถึงใช้เป็นข้อมูลให้หน่วยงานรัฐบาลใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกกล้วยหอมทองของจังหวัดปทุมธานี ต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี วิธีการศึกษาดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้อยู่แล้ว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจะศึกษาจากหนังสือ เอกสาร รายงาน วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานจังหวัดปทุมธานี กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมศุลกากร เป็นต้น

2. ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สมาชิกเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยการเก็บตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มเลือกเกษตรกรตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ราย แบ่งออกตามขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองเป็น 3 ขนาด ดังนี้

2.1 สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่)	จำนวน 4 ราย
2.2 สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่)	จำนวน 3 ราย
2.3 สวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป)	จำนวน 3 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้จะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ ด้วยวิธีทางสถิติแบบง่าย แสดงในรูปค่าเฉลี่ย และร้อยละ

2. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มาคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินในการปลูกกล้วยหอม เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ที่แตกต่างกันทั้ง 3 ขนาด ทำให้ทราบถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้า ดำเนินการรวบรวมแนวคิดและทฤษฎี เอกสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการศึกษาดังนี้

1. ทฤษฎีวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนต่อหน่วยพื้นที่การผลิต จะทำให้ทราบถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับในการวิเคราะห์และพิจารณาต้นทุนการผลิต สามารถพิจารณาได้ดังนี้ (ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, 2544)

ต้นทุนการผลิต (Cost of Production) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปในกระบวนการผลิต สามารถแบ่งต้นทุนการผลิตได้ตามปัจจัยการผลิต คือ ปัจจัยคงที่ (Fixed Factor) และปัจจัยผันแปร (Variable Factor) ดังนั้น ต้นทุนการผลิตก็เช่นเดียวกัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed Cost: TFC) คือ ค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปในกระบวนการผลิตที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่ ซึ่งหมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปในกระบวนการผลิตที่ไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณของผลผลิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ต้นทุนคงที่ที่เป็นตัวเงิน (Tangible Fixed Cost) เป็นค่าใช้จ่ายคงที่ที่ผู้ผลิตต้องสูญเสียไปในรูปของการจ่ายเงินสดในจำนวนที่คงที่ต่อปี ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน ค่าเบี้ยประกัน เป็นต้น ซึ่งสูตรคำนวณที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนคงที่ มีดังนี้

ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost: AFC) สามารถคำนวณได้ตามสูตรดังนี้

$$\text{ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (AFC)} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (TFC)}}{\text{ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ทั้งหมด (Q)}}$$

1.2 ต้นทุนคงที่ที่ไม่เป็นตัวเงิน (Intangible Fixed Cost) เป็นค่าใช้จ่ายคงที่ที่ผู้ผลิตไม่ได้สูญเสียไปในรูปของการจ่ายเงินสด แต่เป็นต้นทุนที่เกิดจากการประเมิน ได้แก่ ค่าใช้ที่ดินของตนเอง ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือน ค่าเสื่อมของเครื่องจักรที่เกิดขึ้นจากการใช้มาเป็นเวลานาน ค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์ที่ใช้ทำการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสามารถคำนวณหาค่าเสื่อมต่าง ๆ แบบเส้นตรง ได้ตามสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าเสื่อม} = \frac{\text{มูลค่าทรัพย์สินแรกซื้อ} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งาน (ปี)}}$$

2. ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable Cost: TVC) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปในกระบวนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต หากเกษตรกรผลิตมาก ก็จะสูญเสียต้นทุนประเภทนี้จำนวนมาก หากเกษตรกรผลิตน้อยก็จะเสียต้นทุนประเภทนี้น้อยลงไปด้วย ค่าใช้จ่ายประเภทนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรสามารถควบคุมได้ในระยะเวลาที่ทำการผลิตคำนวณได้จากการนำจำนวนปัจจัยผันแปรทั้งหมดคูณด้วยราคาของปัจจัยผันแปรต่อหน่วย สามารถเขียนสูตรคำนวณได้ดังนี้

$$\text{TVC} = P_{x_1}X_1 + P_{x_2}X_2 + \dots\dots\dots$$

เมื่อ TVC คือ ต้นทุนผันแปรทั้งหมด

P_{x_i} คือ จำนวนปัจจัยผันแปรที่ i ; 1, 2, 3, 4, 5,.....

X_i คือ ราคาผันแปรต่อหน่วยที่ i ; 1, 2, 3, 4, 5,.....

$$\text{และ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC)} = \frac{\text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC)}}{\text{ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ทั้งหมด (Q)}}$$

นอกจากนี้ ยังสามารถคำนวณต้นทุนผันแปรทั้งหมดได้จาก $TVC = (AVC)(Q)$

ต้นทุนผันแปรทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ มีดังนี้

2.1 ค่าแรงในการประกอบกิจกรรมการผลิต ได้แก่ แรงงานของคนในครอบครัว แรงงานช่วยเหลือ และแรงงานจ้าง ซึ่งแรงงานของคนในครอบครัวและแรงงานช่วยเหลือ สามารถประเมินได้ตามอัตราค่าจ้างแรงงานของเกษตรกรในท้องถิ่น ค่าแรงงานสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะของกิจกรรมการผลิตคือ ค่าแรงงานในการเตรียมดิน ค่าแรงงานในการปลูก ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย ค่าแรงงานในการกำจัดวัชพืช ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ค่าแรงงานในการขนส่ง เป็นต้น

2.2 ค่าวัสดุทางการเกษตร ได้แก่ ค่าหน่อพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูพืช เป็นต้น

2.3 ค่าใช้จ่ายผันแปรอื่นๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน เป็นต้น

3. ต้นทุนรวม (Total Cost: TC) คือ ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ซึ่งในระยะสั้นจะประกอบด้วย ต้นทุนคงที่ทั้งหมดและต้นทุนผันแปรทั้งหมดคิดเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่เพาะปลูก ในการคำนวณต้นทุนทั้งหมดสามารถใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนคงที่ทั้งหมด} + \text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด}$$

หรือ

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน} + \text{ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน}$$

รายได้ (Revenue) หมายถึง ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการผลิตกล้วยหอมทอง ผลตอบแทนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับรายได้ต่างๆ ได้แก่ รายได้ทั้งหมด รายได้สุทธิ และผลกำไรสุทธิ สามารถคำนวณได้โดยการคิดเฉลี่ยต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่เพาะปลูกใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

รายได้ทั้งหมด = ราคาผลผลิต x จำนวนผลผลิตที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวได้

รายได้สุทธิ = รายได้ทั้งหมด - ต้นทุนผันแปร

กำไรสุทธิ = รายได้ทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจเอกสารรายงานผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่าที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนปลูกพืชต่าง ๆ และที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วิชัย อมรเสนารักษ์ (2542) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนทำสวนกล้วยไข่ ในตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยทำการแบ่งเนื้อที่ปลูกสวนกล้วยไข่ออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ สวนขนาดเล็ก 5-10 ไร่ สวนขนาดกลาง 15-20 ไร่ และสวนขนาดใหญ่ 30-50 ไร่ พบว่า สวนขนาดเล็ก 5 ไร่ และ 10 ไร่ มีต้นทุนรวมตลอดอายุโครงการ 132,813.80 บาท และ 254,062.60 บาท สวนขนาดกลาง 15 ไร่ และ 20 ไร่ มีต้นทุนรวมตลอดอายุโครงการ 382,121.40 บาท และ 503,370.20 บาท สวนขนาดใหญ่ 30 ไร่ และ 50 ไร่ มีต้นทุนรวมตลอดอายุโครงการ 762,487.80 บาท และ 1,247,483 บาท การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการปลูกกล้วยไข่ พบว่าเนื้อที่ปลูกกล้วยขนาดใหญ่ว่า 50 ไร่ มีงวดระยะเวลาดำเนินทุนเร็วที่สุด คือ 10 เดือน มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก ณ อัตราผลตอบแทน คือ 389,446.37 บาท 353,895.06 บาท และ 322,414.86 บาทตามลำดับ และมีดัชนีกำไร ณ อัตราผลตอบแทน ได้แก่ ร้อยละ 10, 14 และ 18 ตามลำดับ ทั้งนี้สรุปได้ว่าการลงทุนทำสวนกล้วยไข่ สำหรับเนื้อที่การเพาะปลูกกล้วยไข่ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนคุ้มค่าแก่การลงทุน จึงเป็นโครงการที่น่าสนใจสำหรับการลงทุน

ละออง รัตนพรหม (2548) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกลองกอง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกลองกอง โดยแบ่งเป็น 2 ขนาดสวน คือ สวนขนาดเล็ก พื้นที่ 1-5 ไร่ และสวนขนาดกลาง พื้นที่มากกว่า 5 ไร่ ถึง 10 ไร่ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างสวนขนาดเล็กจำนวน 30 ราย และสวนขนาดกลาง 10 ราย พบว่ากิจกรรมการปลูกลองกองของสวนลองกองขนาดเล็กจะเป็นแบบสวนหลังบ้าน และปลูกเป็นพืชแซมพืชชนิดอื่น ต้นทุนของสวนขนาดเล็กเฉลี่ยต่อไร่ปีละ 6,241.17 บาท รายรับเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี

ปีละ 9,982.12 บาท ทำให้ผลตอบแทนต่อไร่เฉลี่ยปีละ 3,740.95 บาท สวนขนาดกลางเป็นสวนที่มีการดูแลรักษาค่อนข้างดีกว่า ต้นทุนของสวนขนาดกลางเฉลี่ยต่อไร่ปีละ 6,362.85 บาท รายรับเฉลี่ยต่อไร่ปีละ 19,651.50 บาท ทำให้ได้ผลตอบแทนต่อไร่เฉลี่ยปีละ 13,288.65 บาท ดังนั้นจากการวิเคราะห์พบว่าเกษตรกรที่ได้รับคำแนะนำในเรื่องการปลูกและการดูแลที่ถูกต้องจากทางราชการอย่างทั่วถึง จะทำให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาดูแลรักษาที่ดีขึ้น จะทำให้เกษตรกรจะได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพมากขึ้น และทำให้ได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามในการปลูกลองกองในรูปแบบใดก็ตามก็สามารถให้ผลตอบแทนที่สูงและคุ้มค่าลงทุนทั้งสิ้น

ศิริพร งามเชย (2551) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานกล้วยหอมในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อผลตอบแทนของอุปทานกล้วยหอมเป็นไปตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ตรวจสอบมา ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูก คือ ราคาในปีที่ผ่านมา ค่าจ้างแรงงาน ราคาปุ๋ยเคมี และพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอม โดยเฉพาะราคากล้วยหอมในปีที่ผ่านมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูก และปริมาณการผลิตการคาดการณ์ซึ่งพบว่าแนวโน้มของอุปทานผลผลิตกล้วยหอมทั้ง 4 ภาคในสถานการณ์ปกติ พบว่า อัตราการขยายตัวของอุปทานผลผลิตกล้วยหอมในภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มมากที่สุด ร้อยละ 17.19 ต่อปี รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง โดยมีอัตราการขยายตัวของอุปทานผลผลิตกล้วยหอมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ร้อยละ 5.78 4.36 และ 0.17 ตามลำดับ

ภูดินันท์ สง่าพงษ์ (2553) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ปีการเพาะปลูก 2551/2552 ระหว่างพื้นที่โครงการจัดระบบพิเศษเฉพาะพื้นที่ดินดาน และพื้นที่ปกติ จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษาศูนย์ตัวอย่างจำนวน 67 ราย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในพื้นที่โครงการจัดระบบพิเศษเฉพาะพื้นที่ดินดาน มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 5,785.73 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 4,532.93 บาทต่อไร่ รายรับสุทธิเท่ากับ 3,149.44 บาทต่อไร่ ได้รับกำไรต่อไร่เท่ากับ 2,010.92 บาท สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ปกติ มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 5,289 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 4,129.83 กิโลกรัมต่อไร่ ได้รับรายได้สุทธิเท่ากับ 3,068.33 บาทต่อไร่ ได้รับกำไรต่อไร่เท่ากับ 1,855.61 บาท จึงสรุปได้ว่าแม้ว่าต้นทุนการผลิตในแปลงไถระเบิดดินดานจะสูงกว่าแต่ผลผลิตต่อไร่ก็จะสูงกว่าเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลงสำหรับแปลงที่ไม่มีการไถระเบิดดินดานแต่มีปัญหาดินดานผลผลิตต่อไร่ก็จะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากปัญหาดินดานจะเพิ่มขึ้นทุกปี

สุโขใจ ตอนปัญญา (2554) ได้ศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่การปลูกข้าว 10-30 ไร่ จำนวน 10 คน เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าเกษตรกรมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับการปลูกข้าวไม่ต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การปลูกข้าวมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 5,083.27 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อต้นทุนร้อยละ 12.08 อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขายร้อยละ 10.40 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) ร้อยละ 9.16 อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ร้อยละ 34.80 และมีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.55 ตัน โดยต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัสดุร้อยละ 13 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 24 และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 63 โดยผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า การลงทุนของเกษตรกรรายย่อย ให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.7 ตันต่อไร่ และรายได้เฉลี่ย 5,903.08 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ การหาจุดคุ้มทุนพบว่า เกษตรกรต้องปลูกข้าวให้ได้ผลผลิต 0.55 ตันต่อไร่ จึงจะคุ้มทุนพอดี

ณริดา ปันชัย (2555) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการศึกษาด้านการจัดการการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ รวมไปถึงการต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ และวิเคราะห์ความไหวตัวของโครงการ (Sensitivities Analysis) โดยรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ในพื้นที่ 8 อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 70 ราย ในการประเมินต้นทุนและผลตอบแทนจะแบ่งตามขนาดของพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท คือ พื้นที่ขนาดเล็ก (1-10 ไร่) พื้นที่ขนาดกลาง (11-29 ไร่) และขนาดใหญ่ (30 ไร่ขึ้นไป) จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตเทียบต่อไร่ พบว่าพื้นที่ขนาดเล็ก มีต้นทุนในการผลิตต่ำที่สุด คือ 16.37 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมา คือ พื้นที่ขนาดกลางและขนาดใหญ่มีต้นทุนต่อหน่วย เท่ากับ 17.90 และ 19.01 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ หากนำมาเปรียบเทียบ จะพบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็กมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 35,745.90 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.60 ซึ่งมีค่ามากกว่าในการปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 31,957.16 บาท และ 21,519.88 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.55 และ 1.40 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนรายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าอำเภอแมริมมีต้นทุนในการผลิตข้าวอินทรีย์ต่ำที่สุด ส่วนในด้านการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ ในการลงทุนกรณีต้นทุนลดลงร้อยละ 10 และกรณีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 พบว่าค่าลงทุนปลูกข้าวอินทรีย์ของทั้ง 3 ขนาดมีความเป็นไปได้ในการลงทุนโดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ขนาดเล็ก

อธิสิทธิ์ นุชเนตร และสุภาพร เพชรรัตน์กุล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “กล้วยหอมทองบ้านลาด ต้นทุนการผลิตกับความคุ้มค่าในการลงทุน” ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง อำเภอบ้านลาด เพชรบุรี จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลถ้ำรงค์ ไร่สะท้อน ตำบูลำทะลุ และหนองกระเจ็ด เท่ากับ 1,635,726 บาท 748,933 บาท 900,622 บาท และ 1,114,758 บาท ตามลำดับ ต้นทุนคงที่ส่วนมากเป็นค่าเสื่อมราคา อุปกรณ์และค่าเสียโอกาสในการใช้ที่ดิน โดยสรุปอัตราผลตอบแทนคุ้มค่าแก่เกษตรกรของตำบลถ้ำรงค์ให้ผลตอบแทนสูงสุดทั้งปริมาณและมูลค่ามีระยะเวลาคืนทุน 1 ปี 6 เดือน 19 วัน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 1,431,845.62 บาท อัตราผลตอบแทนภายในร้อยละ 42.78 รองลงมาคือตำบลหนองกระเจ็ด ระยะเวลาคืนทุน 1 ปี 9 เดือน 18 วัน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 734,872.21 บาท อัตราผลตอบแทนภายในร้อยละ 31.42 ลำดับต่อมาคือตำบลตำบูลำทะลุ ระยะเวลาคืนทุน 2 ปี 2 เดือน 3 วัน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ 294,775.16 บาท อัตราผลตอบแทนภายในร้อยละ 18.79 ส่วน และตำบลไร่สะท้อน มีระยะคืนทุนมากกว่า 3 ปี ซึ่งควรปรับปรุงกระบวนการผลิตและการตลาดของการผลิตกล้วยหอมทอง

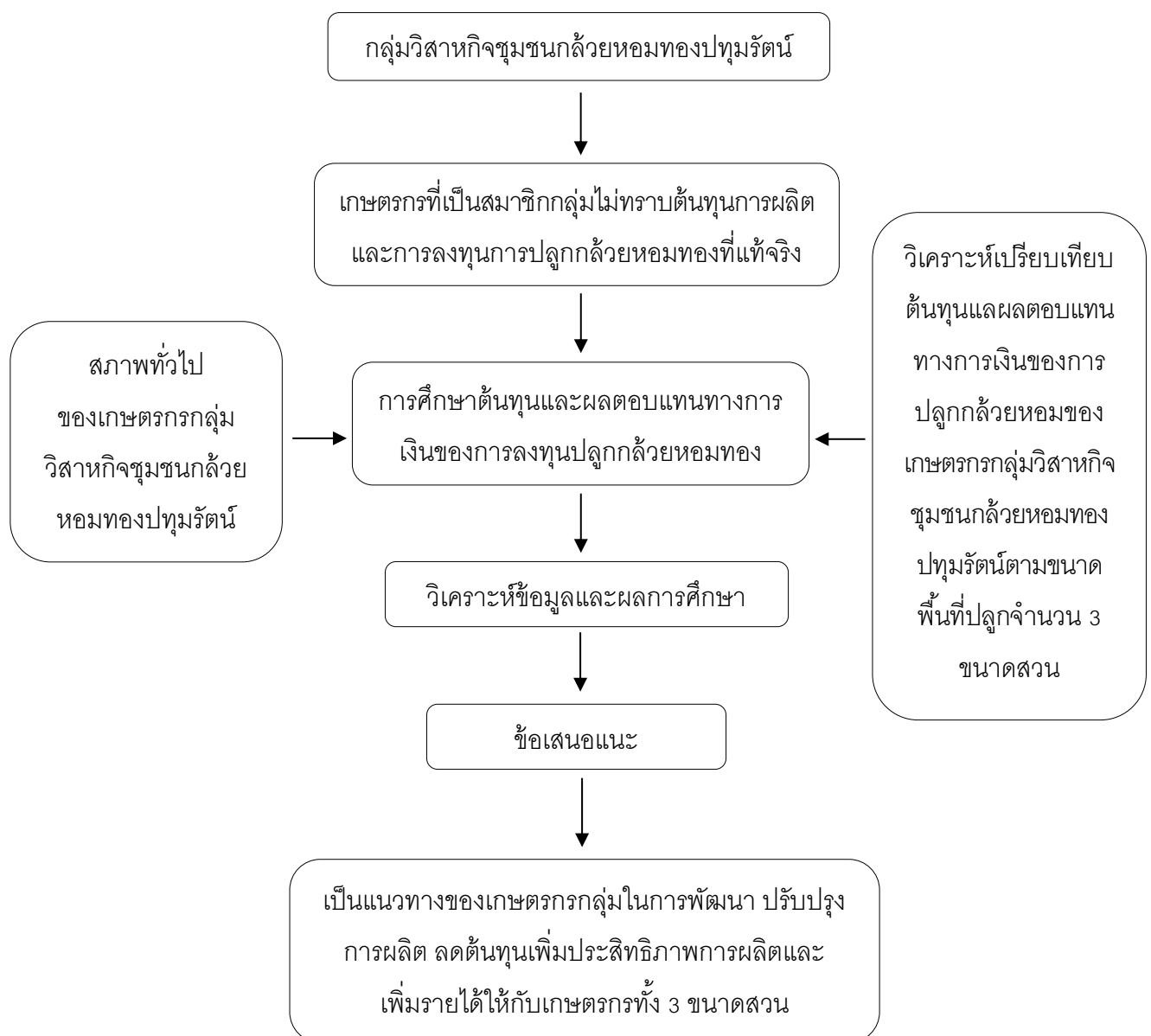
นิกข์นิภา บุญช่วย (2560) ศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยน้ำว้า ในเขตอำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี โดยการทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกกล้วยน้ำว้า และศึกษาสาเหตุของการเลือกอาชีพการปลูกกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรีโดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย พบว่า การปลูกกล้วยน้ำว้าต่อไร่ต่อปี มีเงินลงทุนครั้งแรกในระยะเวลา 1 ปี จึงจะสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเท่ากับ 33,884.55 บาท พบว่า มีค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด 20,184.55 บาท และรายได้ เป็นเงิน 25,728.57 บาท และมีกำไรสุทธิ 5,544.02 บาท และอัตราผลตอบแทนจากการปลูกกล้วยน้ำว้าเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี พบว่า อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 21.55% และอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) 16.36% สรุปผลการวิจัย พบว่าการปลูกกล้วยน้ำว้าต่อไร่ต่อปี มีผลผลิตค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนในการลงทุน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน โดยงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนทำสวนกล้วยไข่ ในตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ของวิชัย อมรเสนาวิรักษ์ (2542) ได้แนวคิดการศึกษาเปรียบเทียบโดยการแบ่งเนื้อที่ปลูกออกเป็นแต่ละขนาด ซึ่งคล้ายกับงานวิจัยของละอองรัตน์พรหม (2548) ที่ทำการศึกษวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกลองกอง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกลองกองโดยแบ่งขนาดสวน รวมทั้งงานวิจัยของณริดา ปันชัย (2555) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ประเมินต้นทุนและผลตอบแทนจะแบ่งตามขนาดของพื้นที่ จะเห็นได้ว่าการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและ

ผลตอบแทนโดยแบ่งตามขนาดพื้นที่ และจากการตรวจเอกสารบทความของ สุขใจ ตอนบัญญัติ (2554) ภูตินันท์ สง่าพงษ์ (2553) และงานวิจัยของนิพนธ์นิภา บุญช่วย (2560) รวมทั้งอิทธิทธิ นุชเนตร และสุภาพร เพชรรัตน์กุล (2556) จึงได้นำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นทุน และผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนแบ่งตามขนาดพื้นที่ ซึ่งกรอบแนวคิดในการศึกษามีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

สภาพทั่วไปของจังหวัดปทุมธานี

ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ในภาคกลางประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 2.30 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,525.856 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 953,660 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นระยะทางประมาณ 27.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

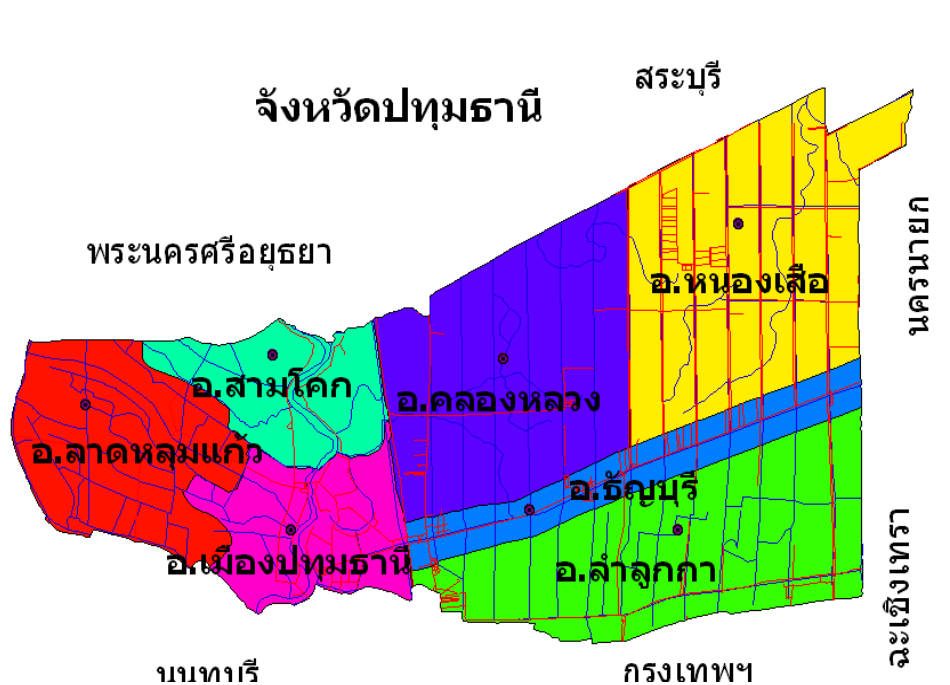
- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางไทร อำเภอบางปะอินและอำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

- ทิศใต้ ติดต่อกับเขตหนองจอก เขตคลองสามวา เขตสายไหม เขตบางเขน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร และอำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

แผนที่แสดงขอบเขตจังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงขอบเขตจังหวัดปทุมธานี

ที่มา: สำนักงานจังหวัดปทุมธานี (2559)

สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านใจกลางจังหวัดในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอสามโคก เป็นระยะทาง 27 กิโลเมตร ทำให้พื้นที่ของจังหวัดปทุมธานีถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันตกของจังหวัดหรือบนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้วกับพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอสามโคก กับฝั่งตะวันออกของจังหวัดหรือบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี บางส่วน อำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา และพื้นที่บางส่วนของอำเภอสามโคก โดยปกติระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาในฤดูฝนจะเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยประมาณ 50 เซนติเมตร ซึ่งทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในบริเวณพื้นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นบริเวณกว้าง และก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับพื้นที่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยานั้น

เนื่องจากประกอบด้วยคลองซอยเป็นคลองชลประทานจำนวนมาก สามารถควบคุมจำนวนปริมาณน้ำได้ ทำให้ปัญหาเกี่ยวกับอุทกภัยมีน้อยกว่า (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2559)

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ ละติจูด 14 องศา 6 ลิปดาเหนือ ลองจิจูด 100 องศา 37 ลิปดาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 6 เมตร มีลักษณะอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน คือมีฝนตกปานกลางและสลับฤดูแล้ง บริเวณภาคกลางตอนล่างอากาศชุ่มชื้น เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ทะเลอ่าวไทย ปัจจัยที่ควบคุมอุณหภูมิได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่นำความชุ่มชื้นมาสู่จังหวัด โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27-28 องศาเซลเซียส อากาศจะค่อนข้างร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,375 มิลลิเมตร ฝนตกมากสุดในเดือนกันยายน (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2559)

ลักษณะของดิน

พื้นที่จังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวจัด สภาพดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดจัด มี pH ประมาณ 4-6 ซึ่งเป็นลักษณะของดินเปรี้ยว ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ (1) ดินเปรี้ยวเนื้อที่ 35,964.06 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.20 (2) ดินเปรี้ยวปานกลาง 426,292.54 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.58 (3) ดินเปรี้ยวจัด 229,991.04 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.22 ซึ่งสภาพพื้นที่ดังกล่าวทำให้ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ และการปลูกข้าวซึ่งทำให้ได้ผลผลิตต่ำ จึงต้องมีการปรับปรุงโดยการใส่ปุ๋ยขาวหรือปุ๋ยมาร์ลควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตดีขึ้น (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2559)

ลักษณะแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วยังมีระบบคลองส่งน้ำชลประทาน และคลองธรรมชาติ เช่น คลองควาย คลองเชียงรากน้อย คลองบางเตย คลองบางโพธิ์ คลองน้ำอ้อม คลองบางหลวง คลองหกวา คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองระพีพัฒน์ เป็นต้น ซึ่งจะรับน้ำจากเขื่อนชัยนาท และรับน้ำจากแม่น้ำป่าสักเขื่อนพระรามหก นอกเหนือจากแหล่งน้ำ

ต่างๆแล้ว จังหวัดปทุมธานียังเป็นจุดสูบน้ำดิบจากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อนำมาผลิตน้ำประปา ให้บริการในพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก โดยมีสถานีสูบน้ำบริเวณตอนล่างของปากคลอง อ้อม ตำบลบ้านกระแชง อำเภอเมืองปทุมธานี เพื่อส่งน้ำตามคลองส่งน้ำดิบไปยังโรงกรองน้ำที่ บางเขนและสามเสน (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2559)

สภาพทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์

ประวัติความเป็นมา

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ ตั้งอยู่เลขที่ 111 หมู่ 2 ตำบลนพรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยมีความเป็นมาเริ่มจากปี พ.ศ.2550 เกษตรกรผู้ปลูกส้มทุ้งรังสิต ประสบปัญหาโรครากเน่าโคนเน่าในต้นส้มระบาดอย่างรุนแรง และไม่สามารถฟื้นฟูสวนส้ม ได้จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดทุน ก่อเกิดหนี้สินเป็นจำนวนมาก คนที่มีทุนส่วนหนึ่งขยับพื้นที่ขึ้นไป ลงทุนปลูกส้มในพื้นที่จังหวัดพิจิตร กำแพงเพชร แต่อีกส่วนหนึ่งไม่มีทางเลือกจึงรวมกลุ่มกัน ประกอบอาชีพเย็บผ้า ซึ่งได้ผลตอบแทนน้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว จึงหาพืชตัวใหม่ ที่จะปลูกทดแทนการปลูกส้ม โดยเลือกปลูกกล้วยหอมทอง ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในขณะนั้น

กลุ่มจัดตั้งโดยจดทะเบียนอย่างเป็นทางการในนามวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทอง ปทุมรัตน์กับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2558 มีสมาชิกกลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 22 รายโดยประธานกลุ่ม คือ นายอนุกุล นามปราศัย พื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมทั้งหมด ของกลุ่มมีประมาณกว่า 500 ไร่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันผลิตกล้วยหอมเพื่อจำหน่าย สู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ปัจจุบันทางกลุ่มจำหน่ายผลผลิตแบบผลสด ราคาขาย ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลผลิต ซึ่งมีราคาตั้งแต่เครือละ 120 - 150 บาท โดยผลผลิตจะออกมาก ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ และกรณีถ้าเป็น ช่วงที่ตลาดต้องการกล้วยหอมทองสูง อาทิ เทศกาลตรุษจีน สารทจีน ราคาจะขึ้นไปถึง 250 บาทต่อเครือ โดยช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีหลากหลายช่องทาง ทั้งการจำหน่าย หน้าสวน การทำสัญญากับบริษัทส่งออกกับประเทศญี่ปุ่น การส่งขายตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง เป็นต้น

ด้านการผลิต

เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นสวนแบบยกร่อง มีขนาดความกว้างของร่องดินปลูกประมาณ 5.5-6.5 เมตร ความกว้างของร่องน้ำระหว่างร่องประมาณ 1.0-1.5 เมตร หรือปรับเปลี่ยนตามสภาพของพื้นที่ ตามความเหมาะสม การนำน้ำเข้าสวนโดยการใช้เครื่องสูบน้ำวิดน้ำเข้าร่อง รักษาระดับน้ำให้มีความลึก ประมาณ 1.0 เมตร และต่ำกว่าระดับดินบนพื้นร่องประมาณ 50-80 เซนติเมตร ทำการเตรียมดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุปลูกที่ใช้ในการเกษตร ลงในแต่ละหลุมปลูกที่จัดเป็น 3-4 แถว โดยใช้ ระยะปลูก (ระหว่างแถว x ระหว่างต้น) ประมาณ 1.0 x 1.5 เมตร หรือ 1.5 x 1.5 เมตร หน่อพันธุ์ กล้วยหอมที่ใช้ปลูกทั้งหมดเป็นพันธุ์กล้วยหอมทอง ระยะเวลาตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวใช้เวลา ประมาณ 9-10 เดือน โดยรดน้ำอย่างน้อยวันละ 1-2 ครั้งต่อวัน โดยการใช้เรือรดน้ำตามร่องน้ำ วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุแทนเลสที่ติดตั้งเครื่องและอุปกรณ์รดน้ำ มีการใส่ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ตามช่วง อายุกล้วย เช่น กล้วยอายุ 20 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 กล้วยอายุ 1-4 เดือน ใส่ปุ๋ยสูตร 25-7-7 และ 16-16-16 กล้วยอายุ 5, 6 และ 7 เดือน ใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 สูตร 0-0-60 ช่วงออกปลี เป็นต้น และใส่กระดูกป่นเพื่อให้กล้วยขยายปลีได้ดี ถ้ากล้วยปลีใหญ่จะส่งผลให้เครือก็จะใหญ่ตามไปด้วย การตัดแต่งใบ เพื่อไม่ให้ที่ใบจนเกินไป ไม่รกเกาะกาะ ให้แสงและลมเข้าได้ดี และใบที่เปียกกับหวีกล้วย ต้องหมั่นแต่งออกเพราะจะทำให้ผลกล้วยลายได้ และช่วยลดการเกิดโรคและแมลงเข้าทำลาย ต้นกล้วยได้ง่าย กำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้าแบบสะพายหลังหรือจ้างแรงงานตัดหญ้า และฉีดพ่น สารป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชสามารถใช้เรือที่ติดตั้งเครื่องและอุปกรณ์ฉีดพ่นสารเคมี เมื่อเข้าสู่เดือนที่ 5 มักพบปัญหาการชะล้างหน้าดินบริเวณโคนต้น ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้โคนต้นต้น และรากลอยง่ายต่อการโคนล้ม หน้าดินที่ถูกชะล้างจะลงไปจะสะสมทำให้น้ำขุ่น จึงต้องทำการ ขุดลอกเลนจากร่องน้ำขึ้นคืนสู่ผิวหน้าของร่องปลูกและโคนต้น (โกยเลน) ประมาณ 2 ครั้ง รวมทั้ง ยังทำให้ต้นกล้วยสมบูรณ์ขึ้น เมื่อถึงระยะต้นกล้วยเริ่มแทงปลีจะต้องมีการค้ำพุงลำต้นเพื่อรองรับ น้ำหนักของเครือกล้วยที่กำลังเจริญเติบโต โดยใช้แท่งเหล็กกลวงปลายด้านหนึ่งแหลมแทงลงดิน ทำให้เป็นหลุมนำและง่ายต่อการนำไม้ไผ่ลำใหญ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7.5-10.0 เซนติเมตร ยาว 3.0-3.5 เมตร บักค้ำโดยใช้เชือกพลาสติกหรือริบบิ้นเป็นวัสดุมัด เมื่อปลีเจริญเติบโตเต็มที่ ก็จะเริ่มเปิดกาบปลีให้เห็นผลอ่อน ทำการตัดปลีเพื่อให้ผลอ่อนเจริญเติบโตได้เต็มที่และห่อเครือ ด้วยถุงพลาสติกบางสีฟ้าใส ขนาด 1.0 x 1.2 เมตรที่เจาะรูระบายอากาศ เพื่อป้องกันผลกล้วย

จนครบกำหนดจึงทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการตัดเครือ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตหมดทั้งแปลงแล้ว จึงโค่นล้มต้นกล้วย ทำความสะอาดแปลง กำจัดวัชพืช และตากดินเพื่อรอการผลิตรอบใหม่ต่อไป

วิถีตลาด

วิถีตลาดกล้วยหอมทองของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ ในปัจจุบันมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เนื่องจากปริมาณผลผลิตที่มากเกิดปัญหามีภาวะล้นตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ รวมทั้งช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มที่ลดลงเนื่องจากการปิดตัวลงของบริษัทส่งออกต่างประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเน้นการจำหน่ายภายในประเทศเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เกษตรกรสมาชิกมีรูปแบบการขายผลผลิตกล้วยหอมทอง โดยร้อยละ 86.65 เป็นการจำหน่ายที่หน้าสวนโดยมีพ่อค้าหรือผู้ซื้อมารับซื้อถึงหน้าสวน รองลงมาเป็น การจำหน่ายผลผลิตทั้งที่หน้าสวนและนำไปจำหน่ายเอง ร้อยละ 9.24 ที่เหลือเป็นการนำผลผลิตที่ผลิตได้ไปจำหน่ายเองคิดเป็นร้อยละ 4.11 โดยลักษณะการจำหน่ายหน้าสวนเกษตรกรกลุ่มตกลงซื้อขายกับพ่อค้าคนกลาง ให้ราคาจากการประเมินคุณภาพผลผลิต และเหมาะสมตามปริมาณจำนวนไร่ที่ตกลง และจะนัดวันในการเข้ามาเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเกษตรกรกลุ่มพบปัญหาพ่อค้าคนกลางไม่มารับซื้อตามที่ตกลง หรือไม่มารับซื้อตามกำหนดเวลา ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย รวมทั้งเป็นการเพิ่มต้นทุนแก่เกษตรกรอีกด้วย ซึ่งเกษตรกรต้องไปติดต่อจำหน่ายให้กับพ่อค้ารายอื่น หรือนำไปจำหน่ายเองที่ตลาดทางการเกษตร

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกกล้วยหอมทอง

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. โรคกล้วย โรคกล้วยมีหลายชนิดแต่ที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตกล้วยหอมมีดังต่อไปนี้

1.1 โรคเหี่ยว (Bacterial wilt) เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Ralstonia solanacearum* ในระยะแรกหลังจากการติดเชื้อ ใบแก่ที่อยู่ล่าง ๆ จะเหี่ยวมากลู่ลง ต่อมาจะม้วนเป็นหลอดและเหลือง อากาโรค่อย ๆ ลูกกลมจากส่วนล่างขึ้นไปยังส่วนปลายยอดของกล้วย และมีอาการหักตรงก้านใบ

หน่อกล้วยที่กำลังจะแตกยอดมีสีดำ ยอดปลีแคระแกร็นและจะตายในที่สุด โดยการแพร่ระบาดของอย่างรวดเร็วของเชื้อแบคทีเรียก่อให้เกิดโรคในแปลงปลูก เมื่อปลูกโดยใช้หัวพันธุ์ที่ติดเชื้อแปลงปลูกมีเศษซากพืชที่ติดเชื้อ ดินที่มีเชื้ออยู่แล้วและเศษวัชพืชที่เป็นพืชอาศัย เป็นต้นแสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะพบว่าเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้นและจะขยายไปยังกาบ ก้านใบ เครือกล้วย ผล หน่อ ตากกล้วยจะเหลือง และตายไปในที่สุด

1.2 โรคใบจุด (Leaf spot) เกิดจากเชื้อรา *Alternaria solani* ส่วนใหญ่มักเกิดในช่วงฤดูฝนถึงปลายฝนต้นฤดูหนาว มีลักษณะอาการเป็นขีดสีน้ำตาลแดงสั้น ๆ ขนานไปกับเส้นใบ บางครั้งจะกระจายไปทั่วทั้งใบและขยายไปทางกว้าง ทำให้เกิดอาการใบจุดและผลลมหดติดต่อกันทำให้เกิดอาการใบไหม้ โดยมากเกิดจากริมใบเข้าไป ผลมีสีน้ำตาลอ่อน ขอบผลมีสีน้ำตาลเข้ม พบทุกระยะการเจริญเติบโต

1.3 โรคยอดม้วน เกิดจากเชื้อไวรัส พาหนะนำเชื้อคือ เพลี้ย เชื้อโรคจะแพร่กระจายติดไปกับหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ต่าง ๆ อาการที่พบ คือในระยะแรก ๆ จะปรากฏรอยขีดสีเขียว และจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบและก้านใบ ใบถัด ๆ ไปจะมีขนาดเล็กลงสีเหลือง ใบม้วนที่ปลาย เมื่อโรคนี้ระบาดมากขึ้นต้นกล้วยจะแคระแกร็น ใบขึ้นร่วมกันเป็นกระจุกดอก และปลีของต้นที่เป็นโรคเจริญเติบโตอย่างช้า ๆ เครือเล็กจะใช้ประโยชน์ไม่ได้ ถ้าต้นกล้วยเป็นโรคทุก ๆ หน่อที่เกิดมาก็จะเป็นโรคด้วย

2. แมลงศัตรูพืช แมลงศัตรูที่สำคัญของกล้วยหอมมีดังต่อไปนี้

2.1 หนอนม้วนใบ (leaf roller) ด้วงจะม้วนใบในใบยอดที่ยังไม่คลี่ หลังจากนั้นไข่จะฟักเป็นตัวอ่อนเจริญอยู่ในใบอ่อนที่ยังม้วนอยู่ ตัวหนอนจะกัดกินใบอ่อน ทำให้ใบแห้ง เป็นรูปพวง หรือฉีกขาด และม้วนตัวอย่างรวดเร็ว พบมากในช่วงปลายฝนถึงต้นฤดูหนาว

2.2 ด้วงวง (stock weevil) ด้วงวงจะเข้าทำลายที่รากและเหง้า ทำให้ต้นกล้วยชะงักการเจริญเติบโต ใบเหี่ยวเฉา และตายในที่สุด วิธีการจัดการควรวางบริเวณโคนของกอกล้วยให้สะอาด อย่าให้รกหรือมีวัชพืชปกคลุม

3. ภัยธรรมชาติที่เป็นปัญหาหลักของกล้วยหอมทอง คือ ลมพายุซึ่งเป็นภัยธรรมชาติที่เกษตรกรไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มักจะเกิดช่วงเดือนเมษายน - เดือนมิถุนายน ของทุกปี ซึ่งทำให้ต้นกล้วยได้รับความเสียหาย ต้นล้ม คอกกล้วยหักทำให้เครือกล้วยผิดรูป หรือไม่เจริญเติบโต

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษานี้ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่าง โดยข้อมูลที่ทำการศึกษาจะเป็นข้อมูลการเพาะปลูก 2560/2561 ในการเก็บตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มเลือกเกษตรกรตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ราย

4.1 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามขนาดพื้นที่ 3 ขนาด ดังนี้

1. สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่)	จำนวน 4 ราย
2. สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่)	จำนวน 3 ราย
3. สวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป)	จำนวน 3 ราย

จากแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ส่วนต่าง ๆ ได้ทั้งหมด 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับเกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการผลิตกล้วยหอมทอง ปีการเพาะปลูก 2560/2561
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง ประกอบด้วย การถือครองที่ดิน ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการปลูก
- ส่วนที่ 4 ผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง
- ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคทางการผลิต

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์

ข้อมูลทั่วไป

1) เพศ อายุ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการสำรวจเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 60 และเป็นเพศหญิง จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 การศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 ระดับปริญญาตรี 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	100
เพศ		
ชาย	6	60
หญิง	4	40
ช่วงอายุ		
21-30 ปี	-	-
31-40 ปี	1	10
41-50 ปี	3	30

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
51-60 ปี	5	50
มากกว่า 60 ปี	1	10
อายุเฉลี่ย (ปี)	49.50	
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	-	-
ประถมศึกษา	7	70
มัธยมศึกษา	2	20
ปวส./อนุปริญญาตรี	-	-
ปริญญาตรี	1	10
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	-	-

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

2) ขนาดครัวเรือน เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่มีขนาดครัวเรือนประมาณ 3-4 คน มีจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมามีสมาชิกอยู่ระหว่าง 5-6 คน จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 สมาชิกในครัวเรือน อยู่ระหว่าง 1-2 คน จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 และสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 7-8 คนจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ขนาดครัวเรือนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

จำนวนสมาชิก	ราย	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	100
1-2 คน/ครัวเรือน	2	20
3-4 คน/ครัวเรือน	4	40

ตารางที่ 4 (ต่อ)

จำนวนสมาชิก	ราย	ร้อยละ
5-6 คน/ครัวเรือน	3	30
7-8 คน/ครัวเรือน	1	10

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

3) ประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอม เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพการในการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ในช่วง 5-10 ปี จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอยู่ในช่วง 11-15 ปี จำนวน 3 ราย มากกว่า 15 ปี จำนวน 2 ราย และต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30, 20 และ 10 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพในการปลูกกล้วยหอมทองมีค่าเท่ากับ 11.30 ปี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอมของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

ประสิทธิภาพในการปลูกกล้วยหอม	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	10
ต่ำกว่า 5 ปี	4	40
5-10 ปี	3	30
11-15 ปี	2	20
มากกว่า 15 ปี		
ประสิทธิภาพในการปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย (ปี/ครัวเรือน)	11.30	

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

4) อาชีพด้านการเกษตร เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่ปลูกกล้วยหอมทองอย่างเดียวมีจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมา คือ ปลูกกล้วยหอมทองหลังควบคู่กับการปลูกข้าวโพด มีจำนวน 3 รายคิดเป็นร้อยละ 30 ปลูกกล้วยหอมทองควบคู่กับการปลูกมะละกอ จำนวน 2 รายคิดเป็นร้อยละ 20 ปลูกกล้วยหอมทองควบคู่กับการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ มีจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 อาชีพด้านการเกษตรของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	
เฉพาะกล้วยหอมทองอย่างเดียว	7	70
ข้าวโพด	3	30
มะละกอ	2	20
อื่นๆ	2	20

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

5) ภาวะหนี้สิน ของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่ต้องกู้เงินมาปลูกกล้วยหอม มีจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ต้องกู้เงินมีเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 เท่านั้น โดยเกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาลงทุนปลูกกล้วยหอม มีจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้านจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ สหกรณ์การเกษตร จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ และอื่น ๆ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ภาวะหนี้สินของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

ภาวะหนี้สิน	ราย	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	100
ไม่กู้	1	10
กู้	9	90
ที่มาของเงินกู้ในระบบ		
ธ.ก.ส.	9	90
กองทุนหมู่บ้าน	7	70
สหกรณ์การเกษตร	5	50
อื่นๆ	3	30

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

7) ลักษณะการถือครองที่ดิน ของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองที่เป็นของตนเองและเช่า มีจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 60 เช่าพื้นที่ปลูกทั้งหมด จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 การถือครองที่ดินของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจผู้ปลูกกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

การถือครองที่ดิน	ราย	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	10	100
เป็นของตัวเองทั้งหมด	-	-
เป็นผู้เช่าทั้งหมด	4	40
เป็นของตนเองและเช่า	6	60

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

8) ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 1-20 ไร่ จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอม 21-40 ไร่ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 และมีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองมากกว่า 41 ไร่ จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองต่อรายมีค่าเท่ากับ 58.30 ไร่ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอม	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1-20 ไร่	4	40
21-40 ไร่	3	30
มากกว่า 41 ไร่ ขึ้นไป	3	30
รวม	10	100
ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทั้งหมด (ไร่)		583
ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)		58.30

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

9) พันธุ์กล้วยหอมที่ใช้ปลูก พันธุ์กล้วยหอมที่เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปลูกเป็นพันธุ์กล้วยหอมทองทั้งหมด จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของตัวอย่าง จำแนกตามพันธุ์กล้วยหอมที่ใช้ปลูกของเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561

พันธุ์	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
กล้วยหอมทอง	10	100
กล้วยหอมทองได้วัน	-	-
รวม	10	100

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

10) ปัญหาและอุปสรรค ของเกษตรกรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตของเกษตรกรสวนขนาดเล็ก พบว่ามีปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีราคาแพง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเรื่องขาดแคลนแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 75 ราคาผลผลิตไม่แน่นอน และภัยธรรมชาติ (ลม) คิดเป็นร้อยละ 66.67 ตามลำดับ สวนขนาดกลาง มีปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีราคาแพง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเรื่องราคาผลผลิตไม่แน่นอนและภัยธรรมชาติ (ลม) คิดเป็นร้อยละ 66.67 ตามลำดับ สำหรับสวนขนาดใหญ่ มีปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีราคาแพง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาเรื่องราคาผลผลิตไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 75 ภัยธรรมชาติ (ลม) และโรคแมลง คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 สรุปปัญหาและอุปสรรค แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
กล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ประเด็น	เกษตรกร
	ร้อยละ
ปัญหา อุปสรรคที่พบ	
1. สวนขนาดเล็ก	
1) ปุ๋ยเคมี/สารเคมีราคาแพง	100
2) ขาดแคลนแรงงาน	75
3) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน /ภัยธรรมชาติ (ลม)	50
2. สวนขนาดกลาง	
1) ปุ๋ยเคมี/สารเคมีราคาแพง	100
2) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน	66.67
3) ภัยธรรมชาติ (ลม)	66.67
3. สวนขนาดใหญ่	
1) ปุ๋ยเคมี/สารเคมีราคาแพง	100
2) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน	75
3) ภัยธรรมชาติ (ลม)/โรคและแมลง	50

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ สรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดครัวเรือนประมาณ 3-4 คน โดยนิยมปลูกกล้วยหอมเพียงอย่างเดียว พันธุ์กล้วยหอมทองทั้งหมด มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.30 ปี ส่วนใหญ่มีการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาเพื่อใช้ลงทุน การปลูกกล้วยหอม และเงินลงทุนของตนเอง โดยลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองและเช่า ซึ่งจากข้อมูลสามารถจำแนกตามขนาดพื้นที่การปลูกของเกษตรกรเป็น 3 รูปแบบ คือ พื้นที่สวนขนาดเล็ก (1-20 ไร่) พื้นที่สวนขนาดกลาง (21-40 ไร่) และพื้นที่สวนขนาดใหญ่ (41 ไร่ขึ้นไป)

โดยปัญหาและอุปสรรคที่มีความสำคัญมากที่สุดของทุกขนาดสวน ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีราคาแพง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561 โดยแบ่งตามขนาดพื้นที่ออกเป็น 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) จากการวิเคราะห์พบว่าต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อหนึ่งรอบการผลิตกล้วยหอมทองทั้งหมดที่นำมาคำนวณ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ซึ่งจะพิจารณาทั้งต้นทุนที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด ดังนี้

ต้นทุนผันแปร คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตกล้วยหอมทองที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต เกิดจากปัจจัยผันแปร 3 ชนิด ได้แก่

1. ค่าแรงงานในการผลิต ได้แก่ ค่าแรงงานในการเตรียมดินและการปลูก ประกอบด้วย ค่าไถ ขุดหว่านปลูก ปลูกซ่อม และการดูแลรักษา ประกอบด้วย การให้น้ำ ใส่ปุ๋ย ตัดหญ้า ฉีดสารป้องกันกำจัดวัชพืช/ศัตรูพืช การแต่งใบ โถยเลนกลบโคน ค้ำต้น และห่อผล

2. ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ประกอบด้วย หน่อกล้วย ไม้ค้ำยันต้น เชือก และถุงห่อผล ค่าปุ๋ยเคมี ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และหล่อลื่น

3. ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร

ต้นทุนคงที่ คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิตกล้วยหอมทอง ที่เกิดจากการจ่ายค่าใช้ที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่ตัดจากมูลค่าของสินทรัพย์ที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเมื่อทำการใช้งานไประยะหนึ่งจะมีการเสื่อมสภาพไปตามอายุการใช้งาน คำนวณได้จากมูลค่าสินทรัพย์ต่ออายุการใช้งาน ซึ่งอายุการใช้งานของเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยมีการ

ใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ได้แก่ เรือร่อนน้ำ อายุการใช้งาน 10 ปี เครื่องตัดหญ้า อายุการใช้งาน 5 ปี และเครื่องฉีดยาอายุการใช้งาน 5 ปี

สำหรับการคิดค่าแรงงานที่ใช้ในการปลูกกล้วยหอม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ค่าแรงงานในครัวเรือนหรือแลกเปลี่ยน โดยประเมินจากอัตราค่าแรงเป็นรายวันในท้องที่ที่ทำการศึกษ ซึ่งจากการสำรวจอัตราค่าแรงที่ทำการผลิตกล้วยหอมทอง อยู่ระหว่าง 250-300 บาทต่อคนต่อวัน โดยพิจารณาจากหนึ่งวันทำงานเท่ากับ 8 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

2. แรงงานจ้าง โดยคิดตามอัตราค่าแรงเป็นรายวันเช่นเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด

3. ค่าแรงงานเครื่องจักร โดยคิดจากอัตราค่าจ้างเหมาจ่าย ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด

ค่าวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ใช้การประเมินจากราคาจริง โดยคิดเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ในส่วนอุปกรณ์ที่ได้มาฟรี จะคิดเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

ค่าใช้ที่ดิน โดยคิดจากการประเมินอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องที่ที่ทำการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ค่าใช้ที่ดินจากการเช่าที่ดิน ซึ่งคิดเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด และค่าใช้ที่ดินของตนเอง คิดเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด

ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ทางการเกษตร ประเมินจากมูลค่าของเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตรที่ใช้ในการผลิตกล้วยหอมทอง โดยคิดคำนวณแบบเส้นตรง (Straight – Line Depreciation Method)

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน มีรายละเอียด ดังนี้

1. สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่)

การวิเคราะห์พบว่า การปลูกกล้วยหอมทองของสวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 22,401.53 บาท ได้แก่ ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าปัจจัยการผลิต ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ฯลฯ เท่ากับ 18,878.34 บาท แบ่งเป็นเงินสดเท่ากับ 17,689.67 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 1,188.67 บาท ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร เท่ากับ 3,523.19 บาท แบ่งเป็นเงินสด เท่ากับ 2,500 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 1,023.19 บาท และผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย เท่ากับ 281.25 เครือต่อไร่ ราคาขายต่อเครือเฉลี่ยเท่ากับ 123.75 บาท ผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 34,804.69 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่อไร่ เท่ากับ 12,403.16 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 12 และตารางที่ 13)

2. สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่)

การปลูกกล้วยหอมทองของสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 21,276.42 บาท ได้แก่ ต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าปัจจัยการผลิต ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ฯลฯ เท่ากับ 17,866.70 บาท แบ่งเป็นเงินสด เท่ากับ 16,686.77 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 1,179.93 บาท ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร เท่ากับ 3,409.72 บาท แบ่งเป็นเงินสดเท่ากับ 2,250 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 1,159.72 บาท และผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย เท่ากับ 279.30 เครือต่อไร่ ราคาขายต่อเครือเฉลี่ยเท่ากับ 125.63 บาท ผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 35,088.46 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่อไร่ เท่ากับ 13,812.04 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 12 และตารางที่ 13)

3. สวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่)

การปลูกกล้วยหอมทองของสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 20,219.13 บาท ได้แก่ ต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าปัจจัยการผลิต ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงและหล่อลื่นค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ฯลฯ เท่ากับ 16,686.74 บาท แบ่งเป็นเงินสด เท่ากับ 15,688.82 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 997.92 บาท ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร เท่ากับ 3,532.39 บาท แบ่งเป็นเงินสดเท่ากับ 2,250 บาท และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 1,282.39 บาท และผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย เท่ากับ 272.50 เครือต่อไร่ ราคาขาย ต่อเครือเฉลี่ยเท่ากับ 131.25 บาท ผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 35,765.63 บาทต่อไร่เมื่อหักต้นทุน แล้วจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ 15,546.50 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 12 และตารางที่ 13)

ตารางที่ 12 ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี แยกตามขนาดพื้นที่การปลูก ปีเพาะปลูก 2560/2561

รายการ	สวนขนาดเล็ก				สวนขนาดกลาง				สวนขนาดใหญ่			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	17,689.67	1,188.67	18,878.34	84.27	16,686.77	1,179.93	17,866.70	83.97	15,688.82	997.92	16,686.74	82.53
1.1 ค่าแรงงาน	5,878.20	932.94	6,811.14	30.40	5,388.26	856.57	6,244.83	29.35	5,107.17	771.42	5,878.59	29.07
- การเตรียมดิน/ปลูก	1,314.42	-	1,314.42	5.87	1,168.34	-	1,168.34	5.49	1,044.5	-	1,044.5	5.17
- การดูแลรักษา	4,563.78	932.94	5,496.72	24.54	4,219.92	856.57	5,076.49	23.86	4,062.67	771.42	4,834.09	23.91
1.2 บัณฑิตการผลิต	11,811.47	255.73	12,067.20	53.87	11,298.51	323.36	11,621.87	54.62	10,581.65	226.5	10,808.15	53.46
- ค่าวัสดุการเกษตร	3,939.65	255.73	4,195.38	18.73	3,834.57	323.36	4,157.93	19.54	3,516.31	226.5	3,742.81	18.51
- ค่าปุ๋ยเคมี	3,778.35	-	3,778.35	16.87	3,482.21	-	3,482.21	16.37	3,274.01	-	3,274.01	16.19
- ค่าปุ๋ยอินทรีย์	995.82	-	995.82	4.45	925.28	-	925.28	4.35	840.86	-	840.86	4.16
- ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช	646.34	-	646.34	2.89	598.43	-	598.43	2.81	562.58	-	562.58	2.78
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	1,829.36	-	1,829.36	8.17	1,798.66	-	1,798.66	8.45	1,661.50	-	1,661.50	8.22
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	621.95	-	621.95	2.78	659.36	-	659.36	3.10	726.39	-	726.39	3.59
2. ต้นทุนคงที่	2,500.00	1,023.19	3,523.19	15.73	2,250.00	1,159.72	3,409.72	16.03	2,250.00	1,282.39	3,532.39	17.47
- ค่าเช่าที่ดิน	2,500.00	-	2,500.00	11.16	2,250.00	-	2,250.00	10.58	2,250.00	-	2,250.00	11.13
- ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	-	1,023.19	1,023.19	4.57	-	1,159.72	1,159.72	5.45	-	1,282.39	1,282.39	6.34
3. ต้นทุนทั้งหมด	20,189.67	2,211.86	22,401.53	100.00	18,936.77	2,339.65	21,276.42	100.00	17,938.82	2,280.31	20,219.13	100.00

หมายเหตุ: ต้นทุนการผลิตสูงสุดที่สุด คือ สวนขนาดเล็ก รองลงมาสวนขนาดกลางและสวนขนาดใหญ่ ตามลำดับ เนื่องจากสวนขนาดเล็กมีค่าแรงงานและปัจจัยการผลิต อาทิ ค่าปุ๋ยเคมี/อินทรีย์ ค่าวัสดุการเกษตรที่สูงกว่าสวนขนาดใหญ่ เพราะซื้อในปริมาณน้อยกว่าและมีค่าขนส่ง

ตารางที่ 13 ผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี แยกตามขนาดพื้นที่การปลูก
ปีเพาะปลูก 2560/2561

รายการ	สวนขนาดเล็ก (1-20 ไร่)	สวนขนาดกลาง (21-40 ไร่)	สวนขนาดใหญ่ (41 ไร่ขึ้นไป)	ค่าเฉลี่ย ในจังหวัดปทุมธานี
ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย (เครือ/ไร่)	281.25	279.30	272.50	270.00
ราคาขายต่อเครือเฉลี่ย (เครือ/ไร่)	123.75	125.63	131.25	130.00
ผลตอบแทนต่อไร่เฉลี่ย (บาท/ไร่)	34,804.69	35,088.46	35,765.63	35,100.00
รายได้สุทธิ (บาท/ไร่)	15,926.35	17,221.76	19,078.89	19,500.00
กำไรสุทธิ (บาท/ไร่)	12,403.16	13,812.04	15,546.50	15,950.00

หมายเหตุ: ราคาขายต่อเครือเฉลี่ยของสวนขนาดใหญ่ได้ราคาสูงสุด รองลงมาเป็นสวนขนาดกลางและสวนปลูกขนาดเล็ก เนื่องจากการประเมินราคาขายจากคุณภาพกล้วยหอมทอง เช่น ผิววนวล มีรอยบนผิวน้อย

ที่มา: จากการคำนวณ

การเปรียบเทียบผลผลิต ต้นทุน และผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561 แยกตามขนาดพื้นที่การปลูก 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป)

1. การเปรียบเทียบผลผลิต

เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ พื้นที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงสุด ได้แก่ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) ให้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 281.25 เครือต่อไร่ รองลงมาสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) 279.30 เครือต่อไร่ และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) 272.50 เครือต่อไร่ ตามลำดับ ดังข้อมูลตารางที่ 13 และเนื่องจากสวนขนาดเล็กสามารถดูแลรักษาได้กระจายทั่วถึงและจัดการปัญหาได้รวดเร็วกว่า ส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณสูงกว่าสวนขนาดกลาง และสวนขนาดใหญ่

2. การเปรียบเทียบต้นทุน

การปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ มีต้นทุนการผลิตสูงสุด ได้แก่ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) เท่ากับ 22,401.53 บาทต่อไร่ รองลงมาเป็นสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) 21,276.42 บาทต่อไร่ และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) 20,219.13 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ดังข้อมูลตารางที่ 12 ทั้งนี้ เนื่องจากสวนขนาดเล็กการซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณน้อยกว่าพื้นที่ขนาดใหญ่ ทำให้มีราคาต้นทุนที่สูงกว่า เช่น ค่าปุ๋ย ค่าสารกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งมีค่าขนส่ง และการหาแรงงานได้ยากกว่าทำให้ค่าแรงงานในการผลิตที่สูงกว่า

3. การเปรียบเทียบผลตอบแทน

เมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์พบว่าสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) ให้ผลตอบแทนสูงสุด เท่ากับ 35,765.63 บาทต่อไร่ รองลงมาเป็นสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) 35,088.46 บาทต่อไร่ และสวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) 34,804.69 บาทต่อไร่ ตามลำดับ และเมื่อนำกำไรสุทธิที่ได้รับต่อไร่ของสวนขนาดใหญ่ สวนขนาดกลาง และสวนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ 15,546.50 บาทต่อไร่ 13,812.04 บาทต่อไร่ และ 12,916.12 บาท ต่อไร่ตามลำดับ ดังข้อมูลตารางที่ 13

การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนกับค่าเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดปทุมธานี กับเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมปทุมรัตน์ แบ่งตามพื้นที่ทั้ง 3 ขนาด ปีเพาะปลูก 2560/2561

จากศึกษาข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยหอมทองในจังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561 พบว่ามีต้นทุนการผลิตต่อไร่ 19,150 บาท และผลตอบแทนต่อไร่ 35,100 บาท ซึ่งจะได้กำไรสุทธิต่อไร่ เท่ากับ 15,950 บาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี, 2561)

เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตกล้วยหอมทองในจังหวัดปทุมธานี กับเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยแบ่งตามพื้นที่ 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) รายละเอียด ดังนี้

1. กรณีเปรียบเทียบสวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่)

การวิเคราะห์พบว่าการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กรณีสวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 22,401.53 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของจังหวัดปทุมธานี พบว่ามีต้นทุนที่สูงกว่าถึง 3,251.53 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่า 295.31 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 3,546.84 บาทต่อไร่

2. กรณีเปรียบเทียบสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่)

การวิเคราะห์พบว่าการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กรณีสวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 21,276.42 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของจังหวัดปทุมธานี พบว่ามีต้นทุนที่สูงกว่าถึง 2,126.42 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่า 11.54 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 2,137.96 บาทต่อไร่

3. กรณีเปรียบเทียบสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่)

การวิเคราะห์พบว่าการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทอง ปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กรณีสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่) ต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ เท่ากับ 20,219.13 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของจังหวัดปทุมธานี พบว่ามีต้นทุนที่สูงกว่าถึง 1,069.13 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับสูงกว่า 665.63 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 403.50 บาทต่อไร่

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไป และวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกกล้วยหอมของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจผู้ปลูกกล้วยหอมปทุมรัตน์ ปีการเพาะปลูก 2560/2561 โดยทำการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 10 ราย แบ่งตามขนาดพื้นที่ออกเป็น 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) จำนวน 4 ราย สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) จำนวน 3 ราย และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) จำนวน 3 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนเปรียบเทียบตามขนาดพื้นที่ทั้ง 3 ขนาด จากผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

สภาพทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ขนาดครัวเรือนประมาณ 3-4 คน มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.30 ปี โดยส่วนใหญ่ปลูกกล้วยหอมเพียงอย่างเดียว มีการปลูกพืชอื่นร่วมด้วยเพียงเล็กน้อย พันธุ์กล้วยที่ปลูกเป็นพันธุ์กล้วยหอมทองทั้งหมด มีการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และเงินลงทุนของตนเอง โดยลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองและเช่า แบ่งตามขนาดพื้นที่การปลูกออกเป็น 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) ลักษณะการปลูก ขั้นตอน และเทคโนโลยีการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก รวมถึงการบำรุงรักษาจนถึงการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ในทุกขนาดสวนนั้น มีขั้นตอนที่เหมือนกัน โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรในด้านการผลิตกล้วยหอมทอง มีการจัดการด้านการผลิตมีมาตรฐานเดียวกัน

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต

ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ โดยแบ่งรูปแบบการปลูกกล้วยหอมทองตามขนาดพื้นที่ออกเป็น 3 ขนาด คือ สวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนแต่ละขนาดสวน สรุปได้ว่าสวนขนาดเล็กมีต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดเท่ากับ 22,401.53 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรเท่ากับ 18,878.34 บาท และต้นทุนคงที่เท่ากับ 3,523.19 บาท รองลงมาสวนขนาดกลาง ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 21,276.42 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรเท่ากับ 17,866.70 บาท และต้นทุนคงที่เท่ากับ 3,409.72 บาท และสวนขนาดใหญ่ ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 20,219.13 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรเท่ากับ 16,686.74 บาท และต้นทุนคงที่เท่ากับ 3,532.39 บาท ตามลำดับ

ผลตอบแทนการผลิต พบว่า สวนขนาดใหญ่มีผลตอบแทนเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 35,765.63 บาทต่อไร่ รองลงมาเป็นสวนขนาดกลางเท่ากับ 35,088.46 บาทต่อไร่ และสวนขนาดเล็กเท่ากับ 34,804.69 บาทต่อไร่ ตามลำดับ เมื่อนำมาคิดกำไรสุทธิ ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ สวนขนาดใหญ่มีกำไรสุทธิสูงสุด เท่ากับ 15,546.50 บาทต่อไร่ รองลงมาเป็นสวนขนาดกลางเท่ากับ 13,812.04 บาทต่อไร่ และสวนขนาดเล็กเท่ากับ 12,403.16 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจากข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยหอมทองในจังหวัดปทุมธานี ปีเพาะปลูก 2560/2561 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตต่อไร่ 19,150 บาท และผลตอบแทนต่อไร่ 35,100 บาท ซึ่งจะได้กำไรสุทธิต่อไร่ เท่ากับ 15,950 บาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี, 2561) พบว่าค่าเฉลี่ยต้นทุนของเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์สูงกว่าส่งผลให้กำไรสุทธิต่อไร่ที่ได้รับต่ำกว่าในทุกขนาดสวน จากการวิเคราะห์พบว่าสวนขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-20 ไร่) ต้นทุนสูงกว่า 3,251.53 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่า 295.31 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 3,546.84 บาทต่อไร่ สวนขนาดกลาง (พื้นที่ 21-40 ไร่) มีต้นทุนสูงกว่า 2,126.42 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่า 11.54 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 2,137.96 บาทต่อไร่ และสวนขนาดใหญ่ (พื้นที่ 41 ไร่ขึ้นไป) มีต้นทุนสูงกว่า 1,069.13 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนที่ได้รับสูงกว่า 665.63 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนแล้วจะได้กำไรสุทธิต่ำกว่า 403.50 บาทต่อไร่

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกรในกลุ่มควรรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทั้งในด้านการจำหน่ายผลผลิต โดยทำสัญญาการซื้อขายผ่านคณะกรรมการกลุ่ม ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และด้านการลดต้นทุนการผลิต อาทิ การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยภายในกลุ่ม เพื่อรวมตัวกันซื้อปุ๋ยในปริมาณมากขึ้น การหมุนเวียนแรงงาน รวมทั้งเทคนิคเฉพาะเพื่อช่วยให้ทุกกลุ่มขนาดสวนลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและช่วยสร้างรายได้แก่เกษตรกรกลุ่มมากขึ้น

2. ปัญหาของเกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตสูง อันเกิดมาจากปัจจัยหลัก คือ ปุ๋ยและสารเคมีราคาแพง เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และเป็นปัญหาที่พบเสมอในการผลิตพืชทางการเกษตร ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือกันในการแก้ปัญหานี้อย่างจริงจังและเร่งด่วน รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ให้มากขึ้น เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีให้น้อยลง ซึ่งเป็นวิธีการลดต้นทุนของเกษตรกร และยังช่วยให้สภาพดินดีขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีความเห็นว่ามีกิจกรรมที่น่าสนใจที่น่าจะนำมาศึกษาต่อได้คือ ภาพรวมทางการตลาดของกล้วยหอมทอง ดังนั้น การศึกษารั้งต่อไปควรศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อกล้วยหอมทองในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนของพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อกล้วยหอมทอง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2559. ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านเกษตร (Online).

<http://www.agriinfo.doae.go.th/year60/plant/rortor/fruit1/banana5.pdf>,

7 กันยายน 2560.

กรมวิชาการเกษตร. 2559. ยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัยกล้วย พ.ศ. 2559-2563.(Online).

<http://www.doa.go.th/hortold/images/stories/strategyplantort/straegybanana.doc>,

21 กันยายน 2560.

ชูชีพ พัฒนาศิลป์. 2544. เศรษฐศาสตร์การวิเคราะห์โครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณริตา ปันชัย. 2555. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโครงการส่งเสริมการปลูกข้าว

อินทรีย์เพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาค้นคว้าอิสระ

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิกรีนภา บุญช่วย. 2560. “การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยน้ำว้า

ในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดเพชรบุรี.” วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. 10 (1):

1884-1894.

นวลนภา โกศลเมธากุล. 2547. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุน

ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกของเกษตรกรในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภูตินันท์ สง่าพงษ์. 2553. การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกมัน

สำปะหลัง ปีการเพาะปลูก 2551/2552 ระหว่างพื้นที่โครงการจัดระบบพิเศษเฉพาะ

พื้นที่ดินดาน และพื้นที่ปกติ จังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2544. การปลูกกล้วย ตอน 3 (Online).

<http://www.ku.ac.th/e-magazine/april44/agri/banana3.html>, 26 ธันวาคม 2560.

โรจนพร ช่างมาน. 2546. การวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานกล้วยและแนวโน้มการผลิตในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารินทร์ งามการุญ. 2558. แผนธุรกิจการปลูกกล้วยหอมในประเทศไทยเพื่อการส่งออกในประเทศไทยญี่ปุ่นให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศักรินทร์ ทิพย์เนตร. 2541. การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนในการผลิตและส่งออกกล้วยหอมทองปลอดสารพิษ: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริประภา ธงชัยสุริยา. 2558. การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการผลิตข้าว ระหว่างวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม วิธีการผลิตแบบปลอดสารพิษ และวิธีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดราชบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพร งามเซย. 2551. การวิเคราะห์การตอบสนองอุปทานกล้วยหอมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุขใจ ตอนปัญญา. 2554. ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. **สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2559** (Online).

http://www.oae.go.th/download/download_journal/2560/commodity59.pdf.,

26 สิงหาคม 2560.

สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. 2559. **ข้อมูลทั่วไปจังหวัดปทุมธานี** (online).

[http://www2.pathumthani.go.th/index.php?option=com_content&view=arti](http://www2.pathumthani.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=177)

[cle&id=6&Itemid=177](http://www2.pathumthani.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=177)., 26 ธันวาคม 2560.

อริสทิธี นุชเนตรและสุภาพร เพชรรัตน์กุล. 2556. “**กล้วยหอมทองบ้านลาด : ต้นทุนการผลิตกับควมคุ้มค่า.**” วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 6 (2): 1-8.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอม เพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เรื่อง การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกกล้วยหอมทอง
: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี
โดยนิสิตปริญญาโท สาขาธุรกิจการเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ชื่อผู้สัมภาษณ์.....
วันที่สัมภาษณ์

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ใน และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... เบอร์โทรศัพท์
- บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
- 1.2 เพศ
 ชาย หญิง
- 1.3 อายุ ปี
- 1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด
 ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 ปวส/อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโทหรือสูงกว่า
- 1.5 มีสมาชิกในครอบครัว..... คน
- 1.6 สมาชิกที่ช่วยในการทำการเกษตร คน
- 1.7 พื้นที่ในการเกษตรทั้งหมด.....ไร่
- 1.8 พื้นที่ในการปลูกกล้วยหอมทองมีทั้งหมดไร่
- 1.9 เดิมท่านทำอาชีพอะไร.....
- 1.10 ประสบการณ์การปลูกกล้วยหอม..... ปี
- 1.11 เก็บผลผลิตได้ต่อรอบ ต่อปี

- 1.12 รายได้หลักของครัวเรือน
- รายได้จากการปลูกกล้วยหอม.....บาท/ปี
 - รายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากปลูกกล้วยหอม.....บาท/ปี
- 1.13 ในรอบปีเพาะปลูกที่ผ่านมา ท่านมีการกู้ยืมหนี้สินมาใช้ในการปลูกกล้วยหอมหรือไม่ (ระบุได้มากกว่า 1 แหล่ง)
- กู้ ไม่กู้
 - ธ.ก.ส. จำนวน.....บาท ดอกเบี้ย (%).....
 - กองทุนหมู่บ้าน จำนวน.....บาท ดอกเบี้ย (%)
 - สหกรณ์การเกษตร จำนวนบาท ดอกเบี้ย (%)
 - อื่น ๆ (ระบุ)จำนวนบาท ดอกเบี้ย (%)
- 1.14 ท่านได้รับคำแนะนำการกล้วยหอมมาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- มีความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - ศึกษาค้นคว้าขั้นตอนการปลูกด้วยตนเอง
 - เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ
 - เจ้าหน้าที่จากภาคเอกชน
 - อินเทอร์เน็ต/หนังสือ
 - อื่น ๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการผลิตกล้วยหอม ปีการเพาะปลูก 2560/2561

- 2.1 ลักษณะดินที่ปลูก
- ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว
 - ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย
- 2.2 ต้นพันธุ์ที่ใช้ปลูก
- เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ หน่อ อื่น ๆ ระบุ
- 2.3 ลักษณะพื้นที่ปลูก
- ยกทรง ไม่ยกทรง

2.4 ระยะการปลูก

- 1x1.5 เมตร 1.5x1.5 เมตร อื่น ๆ ระบุ

2.5 วิธีการให้น้ำ

- สปริงเกอร์ สายยางรดน้ำ สูบน้ำให้ตามร่อง + เรือ
- อื่น ๆ ระบุ

2.6 แหล่งน้ำใช้ในการเพาะปลูกกล้วยหอม

- น้ำฝน น้ำชลประทาน แหล่งน้ำธรรมชาติ
- อื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกกล้วยหอมทอง

3.1 การถือครองที่ดินในการปลูกกล้วยหอมทอง ปีการเพาะปลูก 2560/2561

เนื้อที่ปลูกกล้วยหอมทอง ทั้งหมด..... แปลง รวมเป็นเนื้อที่ทั้งหมด.....ไร่ (ตนเอง.....ไร่ /เช่า.....ไร่)

แปลงที่	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	พันธุ์	จำนวนต้น/ ไร่	เดือน		การถือครองที่ดิน				หมายเหตุ
				ปลูก	เก็บ	ตนเอง		เช่า		
						ไร่	กรณีถ้าให้ เช่า ค่าเช่า เท่าไร	ไร่	ค่าเช่า (บาท/ไร่/ปี)	
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนในการปลูกกล้วยหอมทองใน 1 ฤดูการเพาะปลูก ปีการเพาะปลูก 2560/2561

รายการ	ของตนเอง							เช่า/ยืม	
	จำนวน	ราคาซื้อ/ หน่วย (บาท)	อายุการใช้ งาน (ปี)	จำนวนเงิน (บาท)	ใช้มาแล้ว (ปี)	มูลค่าซาก/ มูลค่า ปัจจุบัน (บาท)	ค่าซ่อม/ ปี(บาท)	จำนวน	ค่าเช่า /ครั้ง/วัน/ เดือน (บาท)
1. เครื่องจักร/อุปกรณ์การเกษตร - รถไถ - เครื่องตัดหญ้า - เครื่องฉีดยา - เรือรดน้ำ - เข่ง - มีดดายหญ้า - เครื่องขัง - อื่นๆ									
2. ค่าก่อสร้าง - โรงเก็บวัสดุอุปกรณ์ - อื่น ๆ.....									

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการปลูกกล้วยหอมทองใน 1 ฤดูกาลเพาะปลูก ปีการเพาะปลูก 2560/2561

รายการ/กิจกรรม	1.การใช้แรงงานคน							2.การใช้แรงงานเครื่องจักร		3.การใช้ปัจจัยการผลิต				
	จำนวนแรงงานคน (คน/วัน)						ค่าแรงงาน		อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	น้ำมัน เชื้อเพลิง (บาท/ครั้ง)	ปริมาณ (หน่วย)	ราคา (หน่วย/ บาท)	มูลค่าการผลิต	
	ตนเอง	ครอบครัว	จ้าง	อัตรา ค่าจ้าง (บาท/วัน)	จำนวนวัน ทำงาน	รวม	เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด					เป็นเงิน สด	ไม่เป็นเงิน สด
ใส่ปุ๋ยคอก.....ครั้ง														
ฉีดยาฆ่าหญ้า.....														
ฉีดยาโรค/แมลง.....														
ให้น้ำก็้ครั้ง...../วัน														
โกยเลน														
ค้ำยันต้น - ไม้ค้ำยันต้น - เชือกผูก														
ห่อผล														
อื่นๆ.....														
3. ค่าเก็บเกี่ยว														
4. ค่าขนส่ง														

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนจากการปลูกกล้วยหอมทอง

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการประมาณการรายได้

แปลงที่	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	พันธุ์	ผลผลิตต่อไร่ (กก./เครือ)	ผลผลิตรวม (กก./เครือ)	ราคาที่ขายได้ กก./เครือ (บาท)	มูลค่ารวม ทั้งสิ้น (บาท)	กรณีขาย เหมาสวน (บาท)	รายได้อื่นๆ (บาท)	หมายเหตุ
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคทางการผลิตกล้วยหอมในพื้นที่ของเกษตรกร

ปัญหา	สภาพปัญหา		ลักษณะของปัญหา
	มี	ไม่มี	
ขาดแคลนต้นพันธุ์ดี			
ดินขาดความอุดมสมบูรณ์			
ขาดแคลนน้ำ			
ปุ๋ยเคมีราคาแพง			
สารเคมีราคาแพง			
วัชพืชระบาด			
โรคระบาด			
แมลงศัตรูระบาด			
ขาดแคลนแรงงาน			
ภัยธรรมชาติ			
ราคาผลผลิตไม่แน่นอน			
ที่ดินทำกิน			
ขาดแคลนเงินทุน			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม*****

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวสุจิตรา ปัญญาพิสิทธิ์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม